

Juhani Rautopuro

Perusopetuksen arviointi uudistuu – päättöarvosanoille tarkemmat kriteerit

Perusopetuksen oppilasarvioinnissa vietiin loppuun merkittäviä päätöksiä vuoden 2020 aikana. Ensimmäinen suuri päätös oli perusopetuksen perusteiden arviointiluvun (luku 6) uudelleenkirjoittaminen. Uudelleenkirjoitettu arviointiluku kumosi vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvän oppimisen arviointiluvun. Uusia arviointiperusteita on sovellettu peruskouluissamme elokuusta 2020 alkaen.

ARVIINTILUVUN MUUTOKSET

Yksi suuri muutos on se, että numeroarviointia aikaistettiin niin, että se aloitetaan jo neljännellä luokalla. Paikallisten koulutuksenjärjestäjien mahdollisuutta päättää nu-

meroarvioinnin aloittamisen ajankohdasta kavennettiin. Päättöarvioinnin ajankohta ja päättöarvosanojen muodostamisen periaatteet määräytyvät jatkossa kansallisesti yhtenäisin perustein. Opettaja voi silti aina täydentää numeroarviointia sanallisella arvioinnilla. Uudistus ei velvoita opettajia laatimaan tai lisäämään numeroin arvioitavia kokeita, kuten julkisuudessa on esitetty.

Toinen suuri muutos on se, että uudessa arviointiluvussa selkiytetään formatiivisen ja summatiivisen arvioinnin roolia oppilasarvioinnissa. Varsinkin julkisuudessa esiintyneen vastakkainasettelun ja kilpailuasetelman sijaan molempien arviointien toisiaan tukevaa tehtävää ja roolia on kuvattu tarkemmin. Uudistuksessa korostetaan muun muassa formatiivisen

arvioinnin oppilaan oppimista tukevan palautteen merkitystä, ilman opettajien keskuudessa aiemmin ilmennyttä hämmennystä sen byrokraattisesta dokumentoinnista. Päättöarviointi ja lukuvuosiarviointi on pystyttävä perustelemaan.

UUDET KRITTEERIT VOIMAAN

Suurin uudistus oppilaan osaamisen arvioinnissa on perusopetuksen päättöarvosanojen kriteereiden laatiminen kaikille oppiaineille kouluarvosanojen viisi, seitsemän ja yhdeksän osalta. Aiemmin kuvaukset ovat koskeneet kouluarvosanaa kahdeksan. Nämä kriteerit tulivat voimaan vuoden 2021 elokuun alusta, ja myöhemmin työtä laajennetaan koskemaan myös muita luokka-asteita. Kriteeriuudistuksen taustalla ovat useat eri oppiaineissa suoritettut tutkimukset ja arvioinnit, jotka ovat osoittaneet, että oppilaiden arvosanat eivät välttämättä vastaa oppimistulosten arvioinneissa mitattua osaamista. Arvioinnit ovat osoittaneet myös sen, että oppimistulosten ja kouluarvosanojen välillä on sekä koulujen välistä että myös koulujen sisäistä vaihtelua. Yksi havainto on se, että arvioinneissa keskimäärin paremmin menestyneissä kouluissa näyttäisi olevan tiukempi arviointi.

Kriteeriuudistuksen tarkoitus on koulutuksellinen tasa-arvo ja oppilaiden yhdenvertaisuus. Perusopetuksen päättövaihe on nuoren elämän yksi tärkeimmistä nivelvaiheista, jonka perusteella hakeudutaan ja päästään toisen asteen opintoihin (tai pahimmassa tapauksessa syrjäydytään niistä). Valikoituminen perustuu päätösvaiheen arvosanojen keskiarvoon. Myös

opetusalan ammattilaiset ja oppilaiden perheet ovat kaivanneet läpinäkyvyyttä oppilasarviointiin.

MITEN TÄMÄ UUDISTUS RAKENNETTIIN?

Oppilasarvioinnin uudistyö lähti käyntiin syksyllä 2018, kun Opetushallitus asetti oppilasarvioinnin kriteereitä valmistelevalle arvioinnin asiantuntijaryhmän. Asiantuntijaryhmän jäsenet tulivat muun muassa Helsingin ja Jyväskylän yliopistosta, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta ja Opetushallituksesta. Asiantuntijaryhmän tehtävänä on ollut tuoda tutkimuksellista tietoa uuden arviointiluvun ja kriteereiden rakentamiseen.

Kriteereiden käytettävyyttä on arvioitu eräissä oppiaineissa, ja ne ovat olleet avoimesti kommentoitavissa Opetushallituksen lausuntopalvelussa. Myös useat sidosryhmät (mm. OAJ) ovat kommentoineet kriteerityöryhmän työtä ja olleet osana hankkeen ohjausryhmää.

Asiantuntijaryhmän ja Opetushallituksen työ on tullut yhteen välivaiheeseen. Työ on vielä selkeästi kesken, mutta jos matkaa ei aloita, ei voi koskaan päästä perille.

Kirjoittajatiedot:

Juhani Rautopuro, Tutkimusprofessori, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto
Koulutusjärjestelmät ja yhteiskunta -painoalueen johtaja, Koulutuksen arvioinnin dosentti (Helsingin yliopisto)